

Några berättelser

Anders Erkéus

En visdom från Elkins

Det var på nittiotalet nån gång. Jag var i USA hos de nyligen bildade amerikanska Gröna som representant för svenska miljöpartiet, ett uppdrag jag erhållit som medlem i en internationell grupp i partiet, som på den tiden engagerade så kallade gräsrotter i verksamheten. Tanken var att jag skulle stödja dem i sin uppbyggnad av partiet med hjälp av erfarenheter från Sverige. Kulmen var ett möte där de skulle forma sin politik. Mötet ägde rum i en vacker rund nedsänkt dom i småstaden Elkins, West Virginia. Diskussionerna var livliga, de små detaljerna i partiprogram och organisation var uppenbarligen mycket viktiga, ty folk kom rejält i luven på varandra allt som oftast. Bland dem fanns en kille från en liten stad vid kanadensiska gränsen nånstans, som var en äkta Native American, och the Greens var mycket stolta över honom. De lät honom hålla alla "keynote speeches", som han också skötte med pondus och elegans. Bland annat hade han lyckats bekämpa en korrupt politiker i hemstaden genom att dela ut dennes egna komprometterande handlingar till folk.

Den här eftermiddagen gick diskussionens vågor högre än vanligt, och folk stod upp ock skrek åt varandra. Jag fick nog och gick ut i det fria och satte mej på den bänk som omringade domen och pustade ut. Efter ett tag kom keynote speakern, som också dragit sej undan, gående bortifrån en dunge i närheten och satte sej på bänken en bit ifrån mej. Där satt vi tysta en stund och lyssnade på de upprörda rösterna inifrån den runda, amfiteaterliknande plenisalen bakom oss. Efter ett tag vände han sej mot mej och sade stilla: "It's very early, isn't it?".

Och så var det, och så är det. Det är faktiskt en sorts tröst när det känns hopplöst i världen, jag brukar rätt ofta ta till en erinran av detta möte. Vi har inte hunnit så långt. Klockan är inte fem i tolv, även om det verkar så så är den är också mycket lite, kanske i de första metaforiska minuterna. Vi anar ibland en tidig gryning, men vi har en lång väg att gå innan vi på riktigt lär oss att leva tillsammans på planeten.

Förbundet i Ödeshög

Jag är på tiodagarsretreat i tystnad med vipassanameditation på centret i Ödeshög. På lediga stunder kan vi vandra runt på smala, jordiga stigar i en gles lövdunge bakom byggnaderna. Det är ganska tidig vår, och en stundtals livlig mångfasetterad fågelsång dominerar ljudbilden där man sakta vandrar runt. Jag känner knappt igen några fler än bofinkarna, som utom synhåll sjunger från olika håll uppifrån de ännu glesa lövverken. Det är stämningsfullt och vackert och den framväxande inre klarheten suger åt sej.

Någon av de sista dagarna har läraren Goenka på videon tipsat om att man ska söka vara medveten om kroppen och andningen även när man vandrar runt i vardagen. När jag vandrar runt bland träden bakom husen i pausen efteråt överlägger jag med mej själv om jag ska försöka lova mej det. Jag testar medan jag går där och bestämmer mej för att arbeta på det medvetet. I detta ögonblick hör jag en kraftig bofinkssång nästan i huvudet på mej själv. Stannar och vänder mej om. Alldeles framför och ovanför mej på en naken gren sitter en bofink i vänsterprofil och sjunger högt, klart och ihärdigt. Jag ser tydligt hur struphuvudet rör sej med drillarna. Jag bara står där och ser och lyssnar, förlorar mej i åsynen och sången, som bara fortsätter. Efter en omätbar tid börjar jag bli varse att jag måste gå tillbaka till nästa sittning. Jag gör en ansats och tar ett steg bakåt. Intill mej nu, någon meter framför mej sticker en c:a en och en halv meter hög torr avbruten smal stam upp ur markvegetationen. Bofinken slutar sjunga, flyger ned och sätter sej på trädstumpen och tittar på mej genom att vicka på huvudet för att engagera bägge ögonen. Jag flämtar till och känner och tänker att han verkligen "vill" vara på min sida, att han vill hjälpa mej, att hans närvaro utgör nån sorts avtal, nån sort förbund kring min föresats att jobba på att vara närvarande.

Jag går in och sitter en schemalagd timme till, uppfylld av det inträffade. Vid första tillfälle därefter går jag tillbaks till trädungen. Jag tänker mej leta upp platsen där jag mötte bofinken, med grenen och trädstumpen. Efter första varvet på den anlagda lilla stigen har jag inte hittat vare sej grenen eller stumpen. Jag vandrar fram och tillbaks och tänker att åtminstone trädstumpen kan man ju inte missa, den stod ganska ensam. Men nej. Förvirrad återgår jag till sittandet och går ånyo varvet bland träden i nästkommande paus. Ingen fågelgren, ingen död trädstump. Ska jag acceptera att det var nån sorts hallucination? Eller kanske vad som i vissa skrifter kallas en uppenbarelse? Ett budskap från Kosmos, eller ett glappande från ett parallellt universum eller nåt? Och skulle det ogiltigförklara mitt ingångna förbund om allt var i min skalle? Å andra sidan är väl en uppenbarelse rätt OK? Jag letar efter platsen och grubblar med gryende irritation. Till sist ger jag upp och släpper taget om letandet. Det får vara vad det var. Jag säger högt till mej själv ett Dylancitat: "All right, I've had enough, what else can you show me?" Och just då landar en för mej okänd fågel strax framför mej, i en gles buske just där stigen grenar sej och leder in till en "yttre runda". Den sätter sej i vänsterprofil, den med, och börjar sjunga, och det är toner som jag inte har hört eller kan identifiera. Va, fan, tänker jag, this is far out. Jag står ånyo och lyssnar ett tag till en sjungande fågel alldeles intill mej, nu en för mej okänd, märklig sång, fågeln är ganska tunn och spenslig. Jag känner mej denna gång mera paff än hänförd. Efter ett tag lyfter fågeln och försvinner in i buskagen till höger.

Naturligtvis tar jag en runda även i nästa paus, uppfylld av en viss spänning. Hur blir det med denna platsen, går den att återfinna? Och ser man på! Den glesa busken i vägkorset är kvar! (Som om den inte skulle vara det, men detta var ingen vanlig dag). Resten av retreaten bearbetar jag episoden med fåglarna på olika sätt, och beslutar till sist att jag ska betrakta det som ett slags förbund, en bekräftelse på att jag lovat mej själv att jobba på att vara närvarande i nuet, att konkret observera kropp och andning som ett redskap och att överhuvudtaget söka ”göra rätt” på vägen mot nåt sorts ökat medvetande och klarhet. Och att jag ska lita på fåglarna i detta framöver.

Och visst har det hänt sedan dess att fåglar ”gripit in” då och då sedan dess, när jag har behövt skärpa mej, för att bekräfta att jag ”tänker eller gör rätt” eller hejdat mej när jag varit på avvägar. Vad det handlar om struntar jag faktiskt i. Men kanske funkar mitt hemliga lilla förbund från dungen i Ödeshög. Varför inte?

En överraskande novemberkväll

En särskilt trist novemberdag i slutet på 10-talet satt jag hemma och kände mej instängd. Ville ut men visste inte vart. Klev iväg på måfå. När jag var vid Södra Station på Swedenborgsgatan kom jag på att jag skulle gå till biografen Victoria och kanske fika i deras fik eller se nån film. Vandrade via Fatbursparkens välvilligt anlagda stigar, genom passagen i Bofills renässanspalats till bostadsrättsförening. Det såg dött ut när jag kom fram till biografen. Jag såg mej runt. Mitt emot ligger Södra Sällskapet, en restaurang som annonserade på en skylt att dom hade Stand Up på kvällarna. Jag såg några komma ut och beslöt gå in och kolla. Jag ser bara matgäster vid entrén, så jag letar mej ner i källaren. Där sitter fullt med folk på stolsrader framför en scen, och jag ser en ledig stol precis framför mej och slår mej mer. En konferencier pratar och jag förstår att vi ska se en film. Hmmm. Jag ser mej om och finner att folk är ganska finkladda, där jag sitter i mina vinterkängor. Vadå Stand Up? Jag är förbryllad men sitter kvar. Filmen spelas upp och det visar sej vara en fantastisk lång dokumentär om en syriansk-amerikansk journalist som reser till stridsområdena i Irak och Syrien (inklusive sin släkts by) för att skildra situationen för de kristna minoriteterna i stridernas miljöer. Närbilder från fronterna och skildringar av livet under belägringar och tillfälligt skydd, och många mänskliga öden i närbild. Filmen slutar och journalisten och fotografen avtackas personligen. Jag frågar mina grannar vart jag hamnat. Det visar sej vara en julfest för en förening för mänskliga rättigheter, med fokus på kristna från Mellanöstern. Jag förhör mej om vem som är ansvarig, hittar honom i källartrappen, bekänner mitt omedvetna intrång och ställer lite frågor om gruppen. Han bjuder in mej till efterfesten, där ett generöst julbord breder ut sej på gatuplanet. I kön hamnar jag intill journalisten själv, och får prata lite med henne, lassar sen på mej av det dignande bordet och tar plats i matsalen. Det visar sej att jag sitter bredvid ett par assyrisk-svenska läkare, varav den ene ger mej en dryckesbiljett så jag kan hämta ut ett glas vin. Efter ett par backningar av det dignande buffébordet och bliven informerad om skillnaden på Assyrier, Syrianer och Kaldéer mm vandrar jag nöjd ut i novembernatten och drar mej hemåt. Det händer att Kosmos bjuder till ibland.

Terrorismbekämpning i Ronneby

För en tid sedan hade jag ett för mej sällsynt endagsuppdrag med flyg fram och tillbaks Stockholm-Ronneby. När man besöker Ronneby bör man uppsöka Ronneby brunn. Det gjorde jag. Numera har den traditionella källan stängts, och den eleganta anläggningen används sommartid för loppmarknader på helgerna. Utanför den lilla byggnaden varifrån livselixiret distribuerades står dock en vanlig handpump, med kontakt med de underjordiska flödena i trakten. Denna besöks fortfarande av besökare och stadsbor, som då och då tankar lite märkligt doftande vatten ur dess gnisslande djup. Jag tog chansen, hittade en tom ölburk intill och fyllde den med hälsovattnet, och stoppade sedan ned den i min väska.

När jag kom till flygfältet insåg jag plötsligt att det var problematiskt att få källvattnet genom den kontrollerande röntgenavdelningen, för jag hade förvägrats att passera med en mugg kaffe i handen på ditvägen. Jag ställde ifrån mej burken i ett hörn på flygplatsen. Under det sedvanliga strulet vid den välbemannade scanningkontrollen kom jag i slang med en vänlig kille i kontrollstyrkan och fick veta att man faktiskt fick ta med sej en deciliter vätska. Killen berättade att han själv hade varit tvungen att dricka av det något märkliga vattnet i en ritual i skolan och var välvilligt inställd till mitt intresse. Alltid något tänkte jag och hämtade burken. Jag var beredd att hålla ut nödig mängd för att få igenom en liten vätskesouvenir i alla fall.

Jag gick till den närliggande serveringen och lyckades komma över en mugg av okänt material, någon blandning av plast och papper förmodligen, och höll ut vad jag bedömde som en deciliter i muggen och undrade om jag fick passera med den. Nix, nu meddelade han att man inte fick frakta vätska i ett kärl som rymde mer än en deciliter, även om vätskan var godkänd mängd. OK, nu gällde det att minska volymen på själva muggen. Jag fick tag på en sax och klippte ett antal snitt i burken och sökte vika ned de bildade flikarna över öppningen för att skapa ett mindre kärl. Vi letade upp lite tejp för att försluta det hela. Då ingrep en kvinnlig kollega och meddelade att det måste stå på förpackningen att den bara rymmer en deciliter. Jag försökte argumentera kring att detta kanske gällde fabriksfärdiga förpackningar, och att man inte tänkt på fall som detta, och erbjöd mej att skriva på muggen att den innehöll en deciliter. Kvinnan nekade men avvek från platsen. Killen och jag granskade den lilla förpackningen och jag anade att han var orolig för att den var större än den tillåtna decilitern, så jag tog bort tejpen, klippte ner snitten lite till, vick tillbaka flikarna, nu lämnande ändå mindre rum åt den lilla källvattenmängden, som efter visst skvalpande nu säkert understeg den tillåtna decilitern. Säkerhetskillen började se lidande ut, och när jag antydde att det nog skulle bli en mediehistoria till hans fördel om han åkte fast för tjänstefel för att ha släppt igenom mej, så gav han med sej. Han fixade ett par plastpåsar att innesluta den lilla provisoriska burken med, och såg egentligen ganska lättad ut, när vi lät den märkliga förpackningen passera röntgenapparaten.

När jag kom hem lyckades jag rädda några centiliter brunnsvatten ur röran av sönderklippt mugg, tejp och sugande plastpåseveck och samlade vätskan i en tom pillerburk, som nu tronar i kylskåpet. Skam den som ger sej. Och jag ska väl nu efter denna upplevelse antagligen känna mej tryggare i den av terrorangrepp hotade moderna europeiska verkligheten. Det EU-initierade regelverket fungerar. Och de gamla brunnsdrickarna från förr fick ju ett postumt vatten på sin kvarn angående dryckens inneboende kraft. Farliga grejer. Tror jag tar en droppe.

